

PROMOVAREA INCLUZIUNII, DIVERSITĂȚII CULTURALE ȘI TOLERANȚEI PRIN SERVICIILE/ PRODUSELE BIBLIOTECII

PRINCIPII-CHEIE ALE POLITICII DE DIVERSITATE ȘI INCLUZIUNE A BIBLIOTECII

Svetlana UCRAINCIUC
specialist principal, BNRM
s.ucrainciuc@bnrm.md

Biblioteca publică are un rol vital în societate, fiind principala instituție care oferă servicii de informare și documentare sub diverse forme și în contexte diferite. Astfel, aceasta contribuie la dezvoltarea comunității prin activitățile desfășurate, prin cultura informației, dar și maximizează rezonanța coeziunii sociale: spațiul instituției infodocumentare transformându-se într-un loc al incluziunii și un centru pentru dezvoltare comunitară.

Cert este că implicarea bibliotecarilor în jurul Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă și în multe alte domenii - de la sănătate la vulnerabilitate energetică, de la agricultură la protecția mediului - evidențiază că activitatea bibliotecilor nu este un scop în sine, ci mai degrabă un mijloc de a atinge o mare varietate de alte obiective: sociale, politice, economice.

Prin urmare, e necesar de a deschide orizonturile largi în care bibliotecile sunt active, în care valorile și punctele forte ale bibliotecarilor pot contribui într-o varietate mai mare de măsuri pentru propriul succes și centrate pe indicatori sociali mai diverși, care specifică menirea bibliotecii în societate.

Implementarea politicilor de diversitate și incluziune în biblioteci va acoperi o complexitate de interacțiuni sociale, fiindcă „o politică reprezintă un ansamblu de măsuri luate de către o autoritate legală și responsabilă care vizează îmbunătățirea condițiilor de viață ale cetățenilor sau conceperea unor măsuri de stimulare a creșterii economice, sociale, culturale etc. Ea prevede, în general, o concertare a diferiților actori și o corelare a învățămintelor trase din experiențele lor instituționale și personale” [3, p. 27].

În esență, o politică este:

- *acțiune în baza autorității*: politica publică este o acțiune implementată de structurile puterii, structuri care au autoritate legislativă, politică și financiară de a acționa;
- *reacție la problemele societății*: politica publică încearcă să răspundă unei nevoi/probleme concrete a societății (sau a unui segment al societății);
- *orientare spre un scop*: politica publică este orientată spre atingerea unui set de obiective bine delimitate în încercarea de a rezolva o nevoie/problemă particulară a comunității (grupului-țintă);
- *curs al acțiunii*: politica publică nu este o decizie singulară (acțiune sau reacțiune), ci o abordare/strategie integrată;
- *decizie de a face/a nu face ceva*: politica publică poate fi implementată cu scopul de a rezolva o problemă sau, bazându-se pe presupunerea conform căreia problema poate fi rezolvată în cadrul politicilor deja existente, se poate decide că nu este cazul să mai acționeze;
- *îndeplinită de un actor/un grup de actori*: politica poate fi implementată de o structură alcătuită din mai mulți actori sau de o singură structură (de exemplu, agenție guvernamentală, instituție);
- *justificare a unei acțiuni*: orice politică publică trebuie să includă motivarea acțiunii/non-acțiunii;
- *decizie luată*: politica publică este o decizie asumată, nu o promisiune sau o intenție.

Pentru a implementa politica de diversitate și incluziune a bibliotecii este necesar de a clarifica aspectele diversității și incluziunii [4].

Diversitatea este în sine un concept multidimensional, dependent de contextul cultural și de nivelul de conștientizare a diferenței. *Ghidul de noțiuni al Comisiei Europene pentru Diversitate Culturală și Incluziune* subliniază: „Conceptul de diversitate cuprinde acceptarea și respectul. Se înțelege că fiecare individ este unic și trebuie să-i fie recunoscute diferențele individuale. Acestea pot fi: rasa, etnia, genul, statutul socioeconomic, vârsta, abilitățile fizice, convingerile religioase, convingerile politice sau alte ideologii” [2, p. 4; 6].

Egalitatea de gen este o „situație în care femeile și bărbații se bucură de condiții egale pentru a-și realiza pe deplin drepturile, pentru a contribui la dezvoltarea economică, socială, culturală și politică și pentru a beneficia” [2, p. 5].

Incluziunea este adesea legată de incluziunea socială, unde provocarea este de a obține un profil social care să corespundă societății în general. Potrivit *Ghidului de termeni și noțiuni: Psihopedagogie specială; Asistență socială; Terminologie medicală; Legislație și reglementări specifice*, „Incluziunea înseamnă schimbarea de atitudini și practici ale nivelurilor, organizațiilor și asociațiilor, astfel încât respectivele persoane să poată participa și contribui, deplin și egal, la viața și cultura comunității. O societate incluzivă înseamnă societatea în care diferența este respectată și valorizată, iar discriminarea și prejudecățile sunt combătute activ, prin politici și practici adecvate” [1, p. 189]. Procesul de incluziune ajută la depășirea barierelor care limitează prezența, participarea și performanța persoanelor dezavantajate.

Esența unei politici bine structurate sunt principiile-cheie care stau la baza oricărui document. Recomandăm câteva principii dintre cele mai importante, care vor fi utile pentru a le implementa în politicile bibliotecii publice [4].

Principiul „A nu lăsa pe nimeni în urmă”, elementul central al *Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă*, un cadru bazat pe drepturi care reprezintă „angajamentul de a eradica sărăcia sub toate formele ei, de a pune capăt discriminării și excluderii și de a reduce inegalitățile și vulnerabilitățile, inclusiv a impactului schimbărilor climatice și al degradării mediului” [7, p. 11].

Acest lucru înseamnă a asigura progresul pentru toate segmentele de populație, precum și identificarea persoanelor discriminate, îndeosebi pe cei care se confruntă cu forme multiple și intersectate de discriminare și inegalități.

Principiul „Incluziune pentru toți” se referă la asigurarea faptului că toate serviciile sunt accesibile și funcționează pentru toată lumea, inclusiv pentru migranți și cetățeni străini; adaptarea și transformarea politicilor principale la nevoile unei societăți diverse, ținând cont de provocările și nevoile specifice ale diferitelor grupuri.

Principiul egalității de gen și abilitarea femeilor sunt esențiale. Instituțiile ar trebui să pună egalitatea de gen în centrul programării, stimulând participarea activă și semnificativă atât a femeilor, cât și a bărbaților și împunternicind în mod constant femeile și fetele, în conformitate cu cerințele minime.

Principiul solidarității definește coeziunea socială și reprezintă elementul de bază în determinarea incluziunii sociale, care se construiește în jurul unui nucleu de valori morale ce mențin legătura dintre membrii unei societăți. Principiul solidarității tratează membrii societății ca deținători de drepturi, responsabilități și interese. Potrivit acestuia, incluziunea socială exprimă libera alegere și relaționarea voluntară a unei persoane cu ceilalți membri ai societății.

Principiul drepturilor și șanselor egale presupune că acțiunea în favoarea grupurilor dezavantajate vizează atât satisfacerea egală a necesităților individuale, cât și eliminarea unor obstacole sociale. Se realizează prin includerea lor într-un mediu favorabil, mai puțin restrictiv și separat de ceilalți, ținând cont de standardele și principiile internaționale privind drepturile omului.

Principiul educării și formării are ca premisă educația, fiind fundamentul participării reușite în societate și unul dintre instrumentele cele mai puternice pentru construirea comunităților incluzive și a egalității de șanse în educație. Lansarea unei serii de inițiative concrete bazate pe educație nonformală, educația digitală și dezvoltarea competențelor pe tot parcursul vieții este oportună pentru bibliotecile publice.

Principiul dezvoltării se referă la faptul că toți oamenii, indiferent de vulnerabilitatea lor, sunt capabili de creștere, învățare și dezvoltare. Extinzând această aserțiune, putem afirma că fiecare persoană posedă un anumit potențial de progres pentru a fi mai ușor integrată în comunitate.

Principiul rezilienței. Într-un mediu din ce în ce mai incert și volatil, reziliența poate ghida proiectarea abordărilor integrate și eficiente care reduc riscurile și ajută la prevenirea dezastrelor și a crizelor. „Riscurile sunt cele asociate cu pericole naturale și induse de om, conflicte violente, pandemii etc. Factorii de risc provin din sărăcie, schimbări climatice, inegalități, discriminare și extremism, excluderea, degradarea ecosistemului, instituțiile slabe și scăderea respectului pentru drepturile omului. Acești factori negativi, care acționează împreună, pot declanșa efecte în cascadă în multe dimensiuni, provocând pierderi și întorcând progresul de la societățile productive, durabile și pașnice” [3, p. 25].

Asigurarea integrării și incluziunii de bibliotecile publice reprezintă o investiție socială și economică care permite comunităților din Republica Moldova să își consolideze coeziunea și reziliența și să devină mai prospere.

Este un proces bidirecțional, prin care grupurile dezavantajate/marginalizate sunt ajutate să se integreze, dar și să depună, la rândul lor, un efort activ pentru a se integra. În procesul de integrare, biblioteca este angajată să le creeze posibilități de participare socială, culturală, educativă deplină.

Politica de diversitate și incluziune este un cadru de referință pentru un ansamblu de măsuri și decizii privind integrarea și incluziunea, fiind efectivă în atingerea unor obiective asumate, în rezolvarea unor probleme sau nevoi identificate. Autorul recomandă bibliotecilor de a completa componenta documentară instituțională cu Politica de diversitate și incluziune a bibliotecii ... Pentru a facilita elaborarea documentului, se propune centrarea pe următoarele componente ale acestuia:

Tablelul nr. 1. Componentele politicii de diversitate și incluziune a bibliotecii publice

Componentele documentului instituțional	Descrierea componentelor
Denumirea politicii	Politica de diversitate și incluziune a bibliotecii publice ...
Identificarea problemei/problemelor	Elaborarea unei politici pornește de la identificarea problemei care necesită soluționare. Sunt necesare argumentări clare și fundamentate, care să specifice cauzele, efectele și gravitatea problemei în baza unei varietăți largi de surse de informare
Identificarea grupurilor-țintă afectate de problemă	Identificarea discrepanței și cauzele dintre starea de lucruri existentă și necesitățile reale ale acestor grupuri
Formularea scopului și a obiectivelor	Scopul reflectă motivul elaborării politicii de diversitate și incluziune a bibliotecii. Obiectivele expun rezultatele concrete, măsurabile și determinate în timp, astfel încât ulterior să poată fi evaluată eficiența implementării politicii de diversitate și incluziune
Identificarea acțiunilor prioritare	Se proiectează metode, mijloace, instrumente de realizare a obiectivelor, justificate prin activități și servicii de bibliotecă

Informarea părților interesate	Informarea direcționată prin transmiterea informației privind elaborarea documentului la adresa părților interesate (parteneri, APL, ONG) și informarea generală prin plasarea pe pagina web a bibliotecii
Procesul de consultare (cu părțile interesate)	Exprimarea modalităților de rezolvare a dificultăților, alegerea opțiunilor. Varianta de soluționare recomandată
Fixarea valorilor de referință	Pentru a identifica: <ul style="list-style-type: none"> ▪ estimarea resurselor necesare: umane, materiale, financiare, tehnologice etc.; ▪ indicarea resurselor disponibile din partea partenerilor; ▪ stabilirea rezultatelor scontate, indicatorilor de monitorizare și evaluare
Implementarea și monitorizarea acțiunilor	Urmărirea continuă a implementării acțiunilor pentru a măsura și a asigura continuitatea progresului și a îndepărta erorile
Evaluarea impactului	Examinarea multilaterală a impactului social, economic ca rezultat al implementării politicii de diversitate și incluziune (indicatori statistici, indicatori de performanță, dovezi colectate și observate)
Dispoziții finale	Politica de diversitate și incluziune constituie un instrument important de soluționare a problemelor din comunitate și a creșterii vizibilității și recunoașterii valorii instituției bibliotecare

Activitatea bibliotecii trebuie să corespundă interesului public și să asigure furnizarea unor servicii de calitate în continuă evoluție, ținând cont de competențele-cheie prevăzute în *Recomandările Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* din 22 mai 2018 [5, p. 8]. Într-o lume aflată în schimbare rapidă și puternic interconectată, fiecare persoană va avea nevoie de o gamă largă de aptitudini și competențe pentru a fi integrată social. Dezvoltarea acestor competențe trebuie să se desfășoare în mod continuu prin serviciile bibliotecii, implementarea acestora reducând barierele incluziunii și creând armonie și bunăstare în societate. Asigurarea continuității poate fi garantată, la părerea autorului, prin parcurgerea etapelor de imple-

mentare a serviciilor de bibliotecă. Acestea sunt reflectate și detaliate în schema nr. 1.

Schema nr. 1. Implementarea serviciilor de bibliotecă în scopul dezvoltării competențelor-cheie

Identificarea priorităților și necesităților locale

Decideți

Evidențiați valorile comunității Dvs. căreia îi oferiți servicii în relația cu părțile interesate interne și externe. Identificați 1-2 priorități. Definiți necesitățile comunității

Colectarea informațiilor

Învățați

Extindeți documentarea despre comunitatea Dvs. prin colectarea de informații, inclusiv date demografice și date posedate de comunitate

Construirea relațiilor

Ascultați

Creați conexiuni cu membrii comunității. Fiți atenți la posibilitățile de parteneriat și la schimbările care indică nevoile de servicii de bibliotecă

Planificarea serviciilor

Proiectați

Elaborați un plan de servicii pentru a aborda prioritățile locale, inclusiv modul în care serviciul va fi furnizat și evaluat

Furnizarea serviciilor

Implementați

Dacă este posibil, colaborați cu un partener care servește deja publicul, dar implicați și alți parteneri

Evaluarea serviciilor

Reflecțați

Evaluați programul. Au fost atinse obiectivele preconizate? Ce ați învățat? Ce rezultate nu le-ați anticipat?

Concluzii

Incluziunea și diversitatea sunt sarcini prioritare pentru bibliotecile publice care tind spre un viitor durabil bazat pe diversitate și deschidere, atingând obiective comune, puse în practică într-un mediu bazat pe încredere, respect și sprijin reciproc.

Contribuția la o cultură care recunoaște și încurajează incluziunea socială este responsabilitatea bibliotecilor publice. De aceea, implementarea politicii de diversitate și incluziune oferă o perspectivă mai largă

instituțiilor infodocumentare, dar și comunității în care bunăstarea socială a devenit o prerogativă importantă, asigurând faptul că nimeni nu este lăsat în urmă.

Bibliotecile publice din Republica Moldova trebuie să fie pregătite să își analizeze propriile situații, să identifice barierele și facilitatorii incluziunii și să planifice un proces adecvat de acțiuni pentru grupurile de persoane considerate a fi expuse riscului de marginalizare și excludere.

Bibliotecile publice au potențial de a accelera schimbările în societate.

Referințe bibliografice:

1. GHID de termeni și noțiuni: Psihopedagogie specială; Asistență socială; Terminologie medicală; Legislație și reglementări specifice. Chișinău: Pontos, 2006, 312 p. ISBN 9975-902-54-5.
2. INTEGRATING cultural diversity in higher education. Glossary [online]. [citat 08.02.2023]. Disponibil: http://he4u2.eucen.eu/wp-content/uploads/2016/04/HE4u2_Glossary_V2-3_25-Oct-2018.pdf
3. MANUAL de politici publice. București: Editura Economică, 2009, 128 p. ISBN 978-973-709-479-7.
4. PLAN de acțiuni privind integrarea și incluziunea pentru perioada 2021-2027 [online]. [citat 09.02.2023]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0758&from=RO>
5. RECOMANDĂRILE Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții [online]. [citat 07.02.2023]. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
6. UNESCO universal declaration on cultural diversity [online]. [citat 10.02.2023]. Disponibil: <https://en.unesco.org/about-us/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity>
7. UNITED NATIONS sustainable development cooperation framework [online]. [citat 07.02.2023]. Disponibil: <https://unsdg.un.org/resources/united-nations-sustainable-development-cooperation-framework-guidance>